

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Gemeente Culemborg
T.a.v.
Postbus 136
4100 AC CULEMBORG

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Olonummer
7694169

Onze referentie
1443951

Datum 16 oktober 2023
Betreft Wabo advies omgevingsvergunning rijksmonument

Naam	Complex Beschermd Historische Buitenplaats De Bol op Redichem
Adres	Beusichemsedijk 15
Postcode/plaats	4101 NV Culemborg
Gemeente/provincie	Culemborg, Gelderland
Monumentnummer	522928

Geacht college,

Op 26 september 2023 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument op grond van artikel 2.26, derde lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in samenhang met artikel 6.4, eerste lid onder a, van het Besluit omgevingsrecht (Bor). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning niet te verlenen. In onderstaande motivering licht ik dit nader toe. Vervolgens benoem ik de benodigde aanpassingen in het plan en het proces die tot een positief advies kunnen leiden. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

Het plan behelst een legalisatieverzoek voor het vernieuwen en vergroten van een bijgebouw (badhuis/ poolhouse), overdekt zwembad, tegelvloer, tuinmuur, omheining en houtopslag in een monumentale historische aanleg als onderdeel van een Complex Historische Buitenplaats.

Motivering

Hartelijk dank voor uw adviesaanvraag aan mij. U vraagt mij ten eerste verduidelijking ten aanzien van de reikwijdte van de bescherming van het rijksmonument. U vraagt mij tevens om te beoordelen welke gevolgen de ingreep heeft voor de monumentale waarde van het rijksmonument ten einde een besluit te kunnen nemen om de niet-vergunde situatie wel/ niet te legaliseren.

De beschermde Complex Historische Buitenplaats De Bol op Redichem met complexnummer 522928 is een kleine buitenplaats langs de Beusichemse Dijk nabij Culemborg, ter hoogte van de Redichemse Waard. Het bestaat uit een omgracht landhuis, bekend als het speelhuis Tusculum, en een 17^e eeuwse wandelpark, het Rondeel. Het landhuis met nummer 522929 (voorheen nummer 11529) is op 30 augustus 1971 als rijksmonument aangewezen. Het beschermde kadastrale perceel betrof toen het hoofdhuis, een houten toegangshek, de oprijlaan, de gracht en een weiland aan de oostzijde van het hoofdhuis. In de oude registeromschrijving werden alleen het speelhuis en het houten toegangshek genoemd. Het overdekte zwembad met bijgebouw ligt op het in 1971 aangewezen beschermde perceel. Het rondeel met nummer 522930 is op 8 januari 2007 als Rijksmonumentaal onderdeel van de Complex Historische Buitenplaats in het Rijksmonumentenregister opgenomen. Deze aanwijzingsprocedure komt voort uit de door de RCE geïnitieerde Verfijningsoperatie Historische Buitenplaatsen. In de registeromschrijving worden van de historische aanleg twee zaken specifiek genoemd. Het betreffen:

1. Een kleine rechthoekige omgrachte structuur, waarop het speelhuis is gelegen;
2. Een zeer ruime tegen de onder 1. gesitueerde vierkante open ruimte, omgeven door omgreppelde laan, waarbinnen een kruisvormig lanenstelsel, eveneens aan weerszijden van greppels voorzien, die genoemde ruimte in 4 vierkante ruimten (grasland) verdeeld.

Het weiland waar de illegale ingreep heeft plaatsgevonden wordt niet genoemd in de redengevende omschrijving. Ook al ligt dit perceel wel binnen de bolletjeslijn van de beschermde Complex Historische Buitenplaats. Dat betekent dat het weiland niet om die reden beschermd is en in de bescherming deelt. Wel dient bij een nieuwe ingreep of een uitbreiding daarvan rekening te worden gehouden met de beschermde historische tuin- en parkaanleg, waarin de oudbouw/nieuwbouw is gelegen.

Het perceel waarop het overdekte zwembad, het bijgebouw, de tegelvloer, de tuinmuur, houten omheining en de houtopslag staan maakt dus deel uit van het rijksmonument (Beschermd Complex Historische Buitenplaats met monumentnummer 522928 met onderdeel 2: Historische tuin- en parkaanleg, monumentnummer 522930). Hier is dus een vergunning als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wabo vereist. Er is sprake van het wijzigen van de historische tuin- en parkaanleg en dus van het wijzigen van een rijksmonument.

Als gekeken wordt naar de ingreep dan is het van belang om eerst de monumentale waarden te benoemen en daarna te kijken welk effect de nieuwe ingreep heeft op het monumentale complex als geheel. Het plan wordt zowel vanuit cultuurhistorisch oogpunt als vanuit de ruimtelijke kwaliteit beoordeeld. Ik moet uitgaan van de bestaande situatie, dus van de situatie voordat het overdekte zwembad en het bijgebouw zijn aangelegd.

De historische tuin- en parkaanleg van het landgoed is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang

- als uniek voorbeeld van een Renaissance-aanleg van een Nederlandse buitenplaats;
- vanwege de gaafheid van de aanlegstructuur;
- vanwege de ouderdom.

Van belang is hierbij de aanwezigheid van een hoofdgebouw op een omgracht terrein waarbij de geometrische of formele aanleg terzijde van het huis is gesitueerd. Ook van belang is hierbij het contrast tussen de lanen en de open onbebouwde vierkante ruimten hiertussen, gesitueerd in een groter open agrarisch gebied.

Het plan van een overdekt zwembad met een bijgebouw nabij het hoofdhuis is op zichzelf mogelijk mits geen monumentale waarden worden aangetast. Immers, bij landhuizen zie je vaker dat daar omheen enkele bijgebouwen voorkomen. De geschiedenis van het speelhuis als ontspanningsruimte voor paters biedt ook ruimte om hier een zwembad aan te leggen. Een zwembad ligt in de lijn van het historisch gebruik van het pand en de omgeving als recreatieterrein. Overigens wist ik al lang van de aanwezigheid van het overdekte zwembad met bijgebouw. Ik wist echter niet dat daar nooit een omgevingsvergunning voor was aangevraagd en verleend.

Het huidige plan is echter zo fors, dat het niet meer ondergeschikt is aan het hoofdgebouw en aan de buitenplaats als geheel en het detoneert. Het oppervlak is bijna even groot als het woonhuis. Door het weghalen van het groen en de ommuring met een tuinmuur en een schutting annex houtopslag eist het ook alle aandacht op. Het permanent maken van met name de nieuwbouw, de tegelvloer, de omheiningen en houtopslag stuit dan op bezwaar vanuit het oogpunt van de monumentenzorg. De open zichtlijn vanaf de Beusichemse dijk wordt hierdoor visueel aangetast. Juist hier dien je de openheid van het weide- en polderlandschap en het contrast dat met de sterke geometrische figuur van de uit circa 1640 daterende buitenplaats wordt gevormd, ruimtelijk te kunnen beleven.

Een overdekt zwembad met een klein bijgebouw weggewerkt achter een opgaande houtopstand of een haag dat ten dienste staat van het hoofdhuis is minder bezwaarlijk en wel denkbaar.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '*Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten*' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Afschrift en tekeningen

Graag wijs ik u erop dat u op grond van het Bor verplicht bent een afschrift van het ontwerpbesluit en van de beschikking, beide met bijbehorende stukken, op te sturen naar de staatssecretaris van OCW, via het Omgevingsloket online of omgevingsvergunning@cultureelerfgoed.nl.

Onze referentie

1443951

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,